

विद्यालय नक्साङ्कन, भौतिक सर्वेक्षण र विद्यालय
समायोजनका लागि सहयोगी स्रोत पुस्तिका,

२०८०

नेपाल सरकार
शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय
शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र

विद्यालय नक्साङ्कन, भौतिक सर्वेक्षण र विद्यालय
समायोजनका लागि सहयोगी स्रोत पुस्तिका,
२०८०

प्रकाशक

नेपाल सरकार

शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय
शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र
सानोठिमी, भक्तपुर

©सर्वाधिकार

शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र

माघ २०८०

प्रकाशित प्रति: २२००

विषय-सूची

खण्ड क	4
पृष्ठभूमि	4
स्रोतपुस्तिका विकासको उद्देश्य	5
पुस्तिका प्रयोगकर्ता /प्रयोग गर्ने तरिका.....	5
खण्ड ख.....	6
विद्यालय नक्साङ्कन	6
परिचय.....	6
विद्यालय नक्साङ्कनका कानुनी आधार.....	6
विद्यालय एकीकरण समायोजन कार्यविधि २०७७ ले विद्यालय समायोजनका लागि तोकेका आधारहरू	8
विद्यालय नक्साङ्कन	9
खण्ड ग	10
विद्यालयको भौतिक पूर्वाधार सर्वेक्षण	10
पृष्ठभूमि	10
विद्यालय भौतिक पूर्वाधार निर्माणसम्बन्धी मापदण्ड, २०८०	10
विद्यालयको भौतिक पूर्वाधार सर्वेक्षण कार्यक्रम	11
विद्यालय सर्वेक्षणले समेटने विषय	12
विद्यालयको भौतिक पूर्वाधार सर्वेक्षण र नक्साङ्कनका लागि गर्नुपर्ने तयारी	12
खण्ड घ.....	15

IEMIS APPLICATION र PORTAL प्रयोग गर्न USER MANUAL	15
IEMIS मोबाइल एपलाई INSTALL गर्ने तरिका:	15
Application को इन्टरफेस.....	16
विद्यालय भौतिक सर्वेक्षण: (विद्यालयमा रहेको प्रत्येक भौतिक संरचनाको फोटोसहीतको विवरण संरचनागत रुपमा भने रहेको छ)	17
IEMIS Portal अन्तर्गत विद्यालय नक्साङ्कन तथा भौतिक सर्वेक्षण	23
IEMIS PORTAL बाट विद्यालय नक्साङ्कन तथा भौतिक सर्वेक्षण गर्ने तरिका.....	23
परिभाषा	28

खण्ड क

पृष्ठभूमि

नेपालको संविधानको धारा ३१ ले शिक्षा पाउने हकलाई मौलिक अधिकारको रूपमा स्थापित गरेको छ । मौलिक हकको कार्यान्वयन गर्नका लागि अनिवार्य तथा निःशुल्क शिक्षा ऐन, २०७५ ऐ. नियमावली, २०७७ जारी भएका छन् । विद्यालय शिक्षा व्यवस्थापनको मूल जिम्मेवारी स्थानीय तहमा रहेको छ । देशभरमा हाल छत्तिस हजारभन्दा बढी प्रारम्भिक बालविकास केन्द्र र पैंतिस हजारभन्दा बढी विद्यालयमा असीलाख भन्दा बढी विद्यार्थी अध्ययनरत छन् । शिक्षा नियमावली, २०५९ ले निर्धारण गरेअनुसार एक जना विद्यार्थीका लागि एक वर्गमिटरको क्षेत्रफलको कक्षाकोठा आवश्यक पर्छ । यसैलाई आधार मान्दा असी लाख वर्गमिटर क्षेत्रफलको कक्षाकोठा आवश्यक पर्ने देखिन्छ । हालको अवस्थामा हामीसँग कति क्षेत्रफलमा कक्षाकोठा छन् भन्ने विषय स्पष्ट हुन सकेको छैन । विद्यार्थी पढ्ने प्रत्येक विद्यालयमा तोकिएबमोजिमका भौतिक पूर्वाधार हुनुपर्छ तर विद्यालयको भौतिक अवस्था पर्याप्त, अपर्याप्त कुन अवस्थामा छन् ? कुन विद्यालयमा भौतिक पूर्वाधार सुरक्षित र पर्याप्त छन् र कुन कुन विद्यालयमा अपर्याप्त छन् भन्ने कुन विद्यालयमा कस्तो भौतिक पूर्वाधार आवश्यक पर्ने सो विषय यकिन गर्नुपर्ने अवस्था रहेको छ ।

अध्ययनरत विद्यार्थी सङ्ख्याका आधारमा विद्यालयका बिचमा ठुलो अन्तर देखिन्छ । हाल सञ्चालनमा रहेका विद्यालय मध्ये सामुदायिकतर्फ रूपन्देही जिल्लाको बुटवल उप महानगरपालिकामा रहेको कालिका मानव ज्ञान विद्यालयमा ७६०० भन्दा बढी विद्यार्थी अध्ययन गर्दै छन् भने अन्य दर्जनौं विद्यालयमा चार हजारभन्दा बढी विद्यार्थी अध्ययन गरीरहेका छन् । कतिपय विद्यालयमा अति नै न्यून विद्यार्थी अध्ययन गर्दै गरेको अवस्था देखिन्छ । विद्यालय अनुमति प्राप्त गर्ने आधार हेर्ने हो भने प्रत्येक कक्षामा हिमालमा ४० जना, पहाडमा ४५ जना र तराई उपत्यकामा ५० जना हुनुपर्ने देखिन्छ । यो आधारलाई हेर्दा कक्षा १२ सम्म सम्म सञ्चालन भएको एक विद्यालयमा हिमालमा ४८० विद्यार्थी, पहाडमा ५४० जना र तराई उपत्यका ६०० जना हुनुपर्ने देखिन्छ । आजको अवस्था हेर्दा औसतमा प्रति विद्यालय २०० को हाराहारीमा विद्यार्थी अध्ययन गरेको देखिन्छ । नेपालको संविधानले परिकल्पना गरेअनुसार मौलिक हकको रूपमा स्थापित रहेको शिक्षालाई विना अवरोध सबैसँग पुऱ्याउनु सरकारको पहिलो प्राथमिकता हो । यसका लागि विद्यालय शिक्षालाई चुस्त दुरुस्त बनाई व्यवस्थापन गर्नका लागि यथार्थ सूचना आवश्यक पर्छ । देशभर आवश्यक पर्ने र सञ्चालनमा रहेका विद्यालयको सूचना लिई कुन कुन गाउँ/बस्तीका बालवालिकाका लागि कुन विद्यालय उपयोगी हाल भइरहेको सूचना अनुसार पनि हाम्रो देशमा सबै विद्यार्थीका लागि जम्मा कति सङ्ख्यामा विद्यालय आवश्यक पर्ने हो? भन्ने विषय निरूपण गर्नुपर्ने हुन्छ । आवश्यक ठहरिएका विद्यालयमा भौतिक पूर्वाधार कति आवश्यक पर्ने हो, सो विषयको आवश्यकता पहिचान गर्नका लागि आ.व. २०८०/०८१ मा देशभर कार्यक्रम सञ्चालन हुँदै छ ।

स्रोतपुस्तिका विकासको उद्देश्य

यो स्रोत पुस्तिकाका माध्यमबाट देहायका कार्यका लागि सहजीकरण गर्ने उद्देश्य राखिएको छः

- (क) स्थानीय तहगत रूपमा विद्यालयको नक्साङ्कन गर्न सहयोग पुऱ्याउने ।
- (ख) नक्साङ्कनले आवश्यक देखाएको ठाँउमा विद्यालय समायोजनका आधार तयार गर्ने ।
- (ग) विद्यालयका लागि आवश्यक भौतिक पूर्वाधारको सर्वेक्षण गर्न सहयोग पुऱ्याउने ।
- (घ) स्थानीय तहमा रहेका विद्यालयको भौतिक पूर्वाधारको अवस्था अद्यावधिक गर्न र आवश्यकता पहिचान गर्न सहयोग गर्ने ।
- (ङ) स्थानीय तहमा विद्यालयको भौतिक पूर्वाधार निर्माणका लागि प्राथमिकतासहीतको गुरुयोजना तयार गर्न ।

पुस्तिका प्रयोगकर्ता /प्रयोग गर्ने तरिका

यो पुस्तिका स्थानीय तह र विद्यालयका लागि तयार गरीएको हो । पुस्तिकाका माध्यमबाट भर्चुअल वा आमनेसामने माध्यमबाट क्षमता विकासका कार्यक्रम सञ्चालन गरीने छ । क्षमता विकासका लागि सहजीकरण गर्ने सहयोगी पुस्तिका शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्रबाट तयार गरी वेबसाइटमा अपलोड गरीने छ । यो पुस्तिकाका चार खण्ड रहनेछन् । पहिलो खण्डमा सामान्य रूपमा परिचय दोस्रो खण्डमा विद्यालयको नक्साङ्कन तेस्रो खण्डमा विद्यालय भौतिक पूर्वाधार सर्वेक्षण र चौथो खण्डमा सर्वेक्षण र नक्साङ्कनका लागि तयार भएको सफ्टवेयर प्रयोगसम्बन्धी विषय समावेश गरीएको छ ।

यो स्रोतपुस्तिकाको प्रयोग कर्तामा विशेषत स्थानीय तहका शिक्षा शाखा, महाशाखा वा विभागसँग सम्बद्ध कर्मचारी र स्थानीय तह शिक्षा समितिका पदाधिकारी र स्थानीय तह विद्यालय पूर्वाधार विकास समितिका पदाधिकारीले विद्यालयमा सहजीकरण गर्न र स्थानीय तहका लागि योजना तयारी एवम् प्रतिवेदन तयारीका लागि उपयोग गरीने छ । विद्यालय तहमा एकीकृत शैक्षिक सूचना व्यवस्थापन प्रणालीमा सूचना प्रविष्टि गर्ने विद्यालय शिक्षक एवम् कर्मचारी, प्रधानाध्यापकलगायतबाट सूचना सङ्कलन एवम् IEMIS मा सूचना प्रविष्टि गर्न उपयोगी हुने छ ।

खण्ड ख

विद्यालय नक्साङ्कन

परिचय

सामान्य अर्थमा विद्यालय नक्साङ्कनको अर्थ विद्यालय कुन कुन ठाउँमा सञ्चालन भइरहेको छ ? सो स्थानमा अङ्कन अर्थात् विद्यालय रहेको चिन्ह प्रदान गर्ने कार्यलाई बुझिन्छ तर यस सन्दर्भमा विद्यालय नक्साङ्कनले कुन कुन स्थानमा विद्यालय सञ्चालन भइरहेको छ र विद्यालयको पूर्व, पश्चिम, उत्तर र दक्षिण चारै दिशामा भएको टोल बस्ती समेत पहिचान हुने छ । संविधानत शिक्षालाई मौलिक हकको रूपमा स्थापित गरीसकेपछि बनेको कानून अनिवार्य तथा निःशुल्क शिक्षासम्बन्धी ऐन, २०७५ एवम् नियमावली, २०७७ ले स्थानीय तहलाई सबै बालवालिकाको विद्यालय शिक्षामा पहुँच पुऱ्याउनुपर्ने दायित्व प्रदान गरेको छ । नक्साङ्कनले कुन विद्यालय कहाँ छ भन्ने सूचना सहित अहिले भइरहेका विद्यालयले सबै बालवालिकालाई मौलिक हकको कार्यान्वयन गर्न यथेष्ट छन् वा छैनन् ? समग्रतामा विद्यालय नक्साङ्कनले हाल सञ्चालनमा रहेका विद्यालयको र सिकाइ सेवा प्राप्त गर्ने बालवालिकाको पहुँचको अवस्थासमेतलाई जनाउँछ । नयाँ विद्यालय वा वैकल्पिक शैक्षिक कार्यक्रम सञ्चालन गर्नुपर्ने अवस्था छ कि ? सो विषयसमेत अध्ययन गर्छ । यसले एकातिर विद्यालयको हालको अवस्था र सेवा उपलब्ध गराएका बालवालिका रहेका गाउँ बस्ती समुदायको सूक्ष्म किसिमबाट अध्ययन गर्छ भने अर्कोतिर विद्यालय नभएका वा टाढा भएका कारण सिकाइ सेवा लिन वञ्चित रहेका बालवालिकाका विषयमा सूचना प्रदान गरी नयाँ विद्यालय स्थापना वा वैकल्पिक शैक्षिक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने कार्य आवश्यक रहेको देखाउँछ ।

विद्यालय नक्साङ्कनका कानुनी आधार

सामान्यतया विद्यालय नक्साङ्कनका कानुनी आधार देहायबमोजिम रहेका छन् ।

- (क) स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४
- (ख) अनिवार्य तथा निःशुल्क शिक्षासम्बन्धी ऐन, २०७५
- (ग) शिक्षा ऐन, २०२८ (संशोधन सहित)
- (घ) स्थानीय तहबाट जारी भएका शिक्षा ऐन, नियम, कार्यविधि
- (ङ) अनिवार्य तथा निःशुल्क शिक्षासम्बन्धी नियमावली, २०७७ ।
- (च) शिक्षा नियमावली, २०५९ (संशोधन सहित) ।
- (छ) विद्यालय एकीकरण समायोजन कार्यविधि, २०७७

विद्यालय शिक्षा सञ्चालनका लागि बनेका शिक्षा ऐन, २०२८(संसोधनसहीत) र सो अन्तर्गतका शिक्षा नियमावली, २०५९ (संसोधनसहीत) ले विद्यालय नक्साङ्कन गर्नुपर्ने विषय समावेश गरेको थियो। नेपालको संविधानले शिक्षालाई मौलिक हकको कार्यान्वयन गर्न बनेको अनिवार्य तथा निःशुल्क शिक्षा ऐन, २०७५ र नियमावली, २०७७ ले विद्यालय नक्साङ्कन गर्नुपर्ने र सोही आधारमा सबै बालवालिकाको शिक्षा पाउने हकको सुनिश्चितता हुनुपर्ने विषय समावेश गरेको छ। स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ११ ज १२ ले विद्यालय नक्साङ्कन अनुमति स्वीकृति समायोजन तथा नियमन स्थानीय तहबाट हुने व्यवस्था गरेको छ भने गाभिएका वा बन्द गरीएका विद्यालयको सम्पत्ति व्यवस्थापन समेत स्थानीय तहबाट हुने व्यवस्था गरेको छ।

यसै सन्दर्भमा शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालयको मिति २०७८।११।१६ को निर्णयानुसार विद्यालय नक्साङ्कनका सन्दर्भमा देहायका विषय समावेश भइ शिक्षा विकास तथा समन्वय ईकाइमा परिपत्र गरीएको थियो।

- स्थानीय तहले विद्यालय नक्साङ्कनको कार्य सम्पन्न भएपछि मात्र अनुमतिको प्रक्रिया अगाडि बढाउने।
- अनुमति दिँदा विद्यालय नक्साङ्कन प्रतिवेदनले आवश्यकता औँल्याएका स्थानमा मात्र दिने।
- नयाँ अनुमति दिँदा सङ्घीय सरकारको अनुदान आवश्यक पर्ने भएमा मन्त्रालयको पूर्व स्वीकृति लिनुपर्ने।
- स्थानीय तहबाट भौगोलिक अवस्थिति, जनघनत्व, विद्यालयजाने उमेर समूहका बालवालिकाको सङ्ख्या एवम् अवस्थाका आधारमा हालसञ्चालनमा रहेका विद्यालय मध्ये समायोजन एवम् तह घटाउने अवस्थाका विद्यालय पहिचान गर्ने र सबैका लागि शिक्षाको पहुँच स्थापित गर्नका लागि अनिवार्य तथा निःशुल्क शिक्षासम्न्धी ऐन, २०७५ को दफा ७ बमोजिम नयाँ विद्यालय खोल्ने वा वैकल्पिक ढाँचाको व्यवस्थापन गर्नुपर्ने भएमा सोको प्रतिवेदन माग गरीएको।
- सयौँ स्थानीय तहहरूबाट विद्यालय शिक्षा व्यवस्थापनका कतिपय स्थानमा नयाँ विद्यालय खुलेका, कतिपय विद्यालय समायोजन भएका, कतिपयको तह घट्टुवा भएको कतिपयको तह बढुवा भएको छ।

विद्यालय एकीकरण समायोजन कार्यविधि २०७७ ले विद्यालय समायोजनका लागि तोकेका आधारहरू

(क) विद्यालय आवतजावत गर्न लाग्ने समय : विद्यालयहरूबिचको दुरी पाचौँ किलोमिटरभन्दा कम भई आधा घण्टाभन्दा कम पैदल यात्राको समय लाग्ने वा सडक यातायातको पहुँच भई स्कूल बस प्रयोग गरी विद्यालय आउन जान एकतर्फी आधा घण्टाभन्दा कम समय लाग्ने विद्यालय,

(ख) विद्यार्थी सङ्ख्या : भौगोलिक क्षेत्रअनुसार तहगत रूपमा कक्षा १ देखि ३ सम्म हिमाल, पहाड र तराई क्रमशः ३०, ४५, ६० कक्षा १ देखि ५ सम्म क्रमश ५०, ७५ र १०० कक्षा ६ देखि ८ सम्म ३०, ४५, ६० कक्षा ९ देखि १० सम्म २०, ३० र ४० कक्षा ११ देखि १२ सम्म २०, ३० र ४० विद्यार्थी नभएका,

(ग) जनसङ्ख्या : राष्ट्रिय जनगणना वा स्थानीय तहको तथ्याङ्कका आधारमा विद्यालय रहेको समुदायको घरधुरी सङ्ख्या कम भएका र जनसङ्ख्या वृद्धिदर न्यून भएको समुदायमा अवस्थित विद्यालय,

(घ) विद्यालयको स्तर वृद्धि : विद्यालयको स्तर वृद्धिका लागि आवश्यक विद्यार्थीसङ्ख्या, भौतिक अवस्था र समुदायबाट पर्याप्त सहयोग प्राप्त हुन नसकी विद्यार्थी, शिक्षक तथा विद्यालयहरूबीच प्रतिस्पर्धात्मकता सिर्जना हुन नसकेका विद्यालय,

(ङ) माध्यमिक तहमा ठुला विद्यालय (Big School) सञ्चालन गर्न : समुदायमा नजिक नजिकको दुरीमा सञ्चालनमा रहेका र समुदायको पहल र चाहनाअनुसार माध्यमिक तहको ठुला विद्यालय सञ्चालन गर्न सहमत भएका दुई वा सोभन्दा बढी विद्यालय आपसमा समायोजन गरी पर्याप्त भौतिक पूर्वाधार, जनशक्ति र आवश्यक सिकाइ वातावरणसहितको ठुला सार्वजनिक माध्यमिक विद्यालय सञ्चालन,

(च) आवासीय विद्यालय सञ्चालन : एक तहबाट अर्को तहको विद्यालयमा भर्ना भई उपल्लो कक्षाहरूमा पढाइलाई निरन्तरता दिन भौगोलिक विकटता भएका स्थानका बालबालिका उनीहरूको उमेर विद्यालय आवतजावतमा लाग्ने, विद्यालयहरूबीचको दूरी सुरक्षा जस्ता पक्षबाट असम्भव भएका स्थानहरूका बालबालिकालाई लक्षित गरी उनीहरू सवैलाई पायक पर्ने स्थानमा आवासीय सार्वजनिक विद्यालय सञ्चालन गर्न,

(छ) नमूना विद्यालय विकास : दुई वा दुईभन्दा बढी विद्यालय एकआपसमा समायोजन गरी सार्वजनिक विद्यालयलाई स्थानीय समुदायको आकर्षणको केन्द्र बनाउन स्थानीय तहको निर्णयबमोजिम उत्कृष्ट विद्यालयका रूपमा नमूना विद्यालय विकास गर्न,

(ज) विद्यालय नक्साङ्कन: स्थानीय तहले हाल सञ्चालनमा रहेका सामुदायिक तथा संस्थागत विद्यालयको उचित व्यवस्थापनका लागि ग्लोबल पोजिसनिङ सिस्टम (GPS) पद्धतिमा आधारित नक्साङ्कन तयार गरी दीर्घकालीन रूपमा विद्यालयको पुनर्व्यवस्थापन गर्न,

विद्यालय नक्साङ्कन

नक्साङ्कनले देहायका विषय समेटनुपर्छ :

- (क) विद्यालय अवस्थित भएको भौगोलिक स्थान । (कुन कुन ठाँउमा विद्यालय अवस्थित छन् ?)
- (ख) विद्यालयले सेवा प्रदान गरेका (पठनपाठन गरेका) पूर्व, पश्चिम, उत्तर, दक्षिण तर्फका गाँउ/बस्ती (सेवाक्षेत्र)मा रहेका बालवालिका सङ्ख्या ।
- (ग) एक विद्यालयदेखि अर्को विद्यालय बिचको दूरी (मिनेट)कति रहेको छ ?
- (घ) अनिवार्य तथा निःशुल्क शिक्षा ऐन, २०७५ को आधारमा सबै बालवालिकालाई विद्यालय शिक्षाको पहुँचमा पुऱ्याउन नयाँ विद्यालय खोल्नुपर्ने वा वैकल्पिक कार्यक्रम सञ्चालन गर्नुपर्ने हो, सोको सूचना सङ्कलन गर्ने ।

सामान्यतया बालवालिका रहेको स्थानबाट अनिवार्य तथा निःशुल्क शिक्षा ऐन, २०७५ एवम् अनिवार्य तथा निःशुल्क शिक्षा नियमावली, २०७७ को प्रावधानबमोजिम प्रारम्भिक बालविकास उमेर समूहका लागि १५ मिनेट र आधारभूत तहका विद्यालयका लागि ३० मिनेटभित्र सुविधा हुनुपर्ने प्रावधान राखिएको छ ।

- (ङ) जनसङ्ख्या एवम् जनघनत्व र हाल सञ्चालनमा रहेका सबै विद्यालयको वस्तुस्थितिको आधारमा कुन विद्यालय तह वृद्धि गर्नुपर्ने अवस्थामा छन् ? कुन विद्यालयको तह / कक्षा घटाउनुपर्ने वा कुन कुन विद्यालयमा समायोजन गर्नुपर्ने अवस्था देखिएमा सोको सूचना सङ्कलन गर्ने ।

समग्रतामा हालका विद्यालय समायोजन, मर्ज गर्नुपर्ने, कुन विद्यालय कहाँ समायोजन गर्नुपर्ने र नयाँ विद्यालय वा वैकल्पिक कार्यक्रम सञ्चालन गर्नुपर्ने अवस्था भएमा कुन ठाँउमा कस्तो कार्यक्रम सञ्चालन गर्नुपर्ने ? कुन विद्यालयमा तह एवम् कक्षा बृद्धि गर्ने कुनमा घटाउने जस्ता विषय विद्यालय नक्साङ्कनले समेट्छ ।

खण्ड ग

विद्यालयको भौतिक पूर्वाधार सर्वेक्षण

पृष्ठभूमि

सुरक्षित विद्यालयले सबै बालवालिकालाई शान्तिपूर्ण एवम् भयरहित वातावरणमा पठनपाठनको अवसर उपलब्ध गराउनुपर्छ भन्ने मान्यतामा नेपाल सरकारबाट विद्यालय शिक्षामा विद्यालयको भौतिक पूर्वाधार विकासका लागि वार्षिक रूपमा ठूलो बजेट लगानी गर्दै आएको अवस्था छ । वि. सं. २०७२ मा गएको विनासकारी भूकम्प र हालै सुदूर पश्चिम प्रदेश कर्णाली प्रदेश लगायतका स्थानमा गइरहेका भूकम्पका धक्का, मधेस प्रदेशलगायत देशका विभिन्न क्षेत्र विशेषमा गइरहेका बाढी पहिरो लगायतका विपत्का घटना भइरहेको परिदृश्यमा सुरक्षित विद्यालय पूर्वाधारको महत्त्व अझ बढी स्थापित भएको छ । विद्यालयमा भौतिक पूर्वाधार विकास, संरक्षण, मर्मत सम्भार तथा उपयोगको लागि आवश्यक व्यवस्था गर्न शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालयको मिति २०८०।१।२० को निर्णयबाट विद्यालय भौतिक पूर्वाधार निर्माणसम्बन्धी मापदण्ड, २०८० स्वीकृत भएको छ ।

विद्यालय भौतिक पूर्वाधार निर्माणसम्बन्धी मापदण्ड, २०८०

मापदण्डका प्रमुख विषय देहायका अनुसार छन्:

- नेपाल सरकार, शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालयको मिति २०८०।१।२० को माननीय मन्त्रिस्तरीय निर्णयबाट विद्यालय भौतिक पूर्वाधार निर्माणसम्बन्धी मापदण्ड, २०८० स्वीकृत
- मापदण्डमा ३७ दफा ७ वटा अनुसूची रहेको
- दफा ५: केन्द्रमा मापदण्ड कार्यान्वयनका लागि शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्रका महानिर्देशकको संयोजकत्वमा समितिको गठन र कार्यजिम्मेवारी तोकिएको
- दफा ६: स्थानीय तहमा स्थानीय तह स्तरीय विद्यालय पूर्वाधार विकास समिति गठनको व्यवस्था, समितिमा पूर्वाधार हेर्ने समिति वा उपसमिति वा कार्यदलको संयोजकको संयोजकत्वमा योजना तथा कार्यक्रम, प्राविधिक (इन्जिनियर), वातावरण क्षेत्र हेर्ने, लैङ्गिक समता एवम् समावेशीकरण हेर्ने अधिकृत, शिक्षा शाखा प्रमुख रहने व्यवस्था रहेको
- स्थानीय पूर्वाधार विकास समितिको दायित्व र काम, कर्तव्य देहायबमोजिम हुने छ :
 - (क) स्थानीय तहभित्रका विद्यालयको भौतिक अवस्थाको सर्वेक्षण गर्ने गराउने र पुनरवलोकन गर्ने,
 - (ख) विद्यालयको भौतिक पूर्वाधार विकास विस्तार एवम् पुनर्संरचनाका लागि गुरुयोजना बनाउने,
 - (ग) विद्यालयको भौतिक पूर्वाधारको संरक्षण संवर्द्धन गर्ने, गराउने,
 - (घ) भौतिक निर्माण तथा विकास विस्तार गर्नुपर्ने विद्यालयबारे स्थानीय तहमा सिफारिस गर्ने,
 - (ङ) विद्यालय पूर्वाधारसम्बन्धी कामको अनुगमन गर्ने, गराउने,
 - (च) विद्यालय निर्माण एवम् पुनर्संरचना गर्दा वातावरणीय तथा सामाजिक पक्षमा पर्न सक्ने नकारात्मक असरको पहिचान र न्यूनिकरणका लागि सहजीकरण गर्ने,

- (छ) निर्माण एवम् पुनर्संभलीकरणका लागि दिइने कार्यदिशमा वातावरणीय तथा सामाजिक मुद्दाको व्यवस्थापनको प्रावधान राख्ने एवम् राख्न लगाउने,
- (ज) विद्यालयमा हुने लैङ्गिक तथा यौनजन्य हिंसा, बुलिङ्ग दुर्व्यवहारलगायतका हिंसाजन्य कार्यउपरका गुनासो सुनुवाइ गर्ने तथा कारबाही अगाडि बढाउने व्यवस्था गर्ने,
- (झ) स्थानीय तहको विपद व्यवस्थापन समितिसँग राय सल्लाह परामर्श लिने र समितिबाट तोकिएका कार्य गर्ने

- मापदण्डमा विद्यालय निर्माणको जग्गा छनोटदेखि निर्माण कार्यका लागि खरिद योजना, खरिद प्रक्रिया निर्माणको सुरुआती चरणका तयारी निर्माणका लागि गुणस्तरीय सामग्री, गुणस्तरीय निर्माण अनुगमन आर्थिक व्यवस्थालगायत कार्यसम्पन्न प्रतिवेदनसम्मका सबै चरण समावेश भएका,
- दफा ८ मा विद्यालयमा रहने भौतिक संरचना तोकिएको र दफा २० ले संरचना निर्माणको प्राथमिकता तोकेको छ । जसअनुसार (क) कक्षाकोठा (ख) शौचालय तथा पोसाक वा स्यानिटरी प्याड परिवर्तन कक्ष (ग) खानेपानीको व्यवस्था, (घ) खेलमैदान, (ङ) शिक्षक तथा प्रधानाध्यापक कक्ष र प्रशासनिक कक्ष, (च) पुस्तकालय कक्षलगायत छन् ।
- भौतिक पूर्वाधारको न्यूनतम पूर्वाधार तोकिएको प्रत्येक विद्यालयमा विद्यार्थीका लागि फर्निचरसहीतको कक्षाकोठा, छात्रछात्राका लागि बेग्लामेग्लै शौचालय, खानेपानी र सरसफाइसहीतको भौतिक पूर्वाधार तोकिएको,
- विद्यालयको भौतिक पूर्वाधार (फर्निचर समेत)/निर्माणको साइज र मापदण्ड तोकिएको,
- जग्गा छनोट, प्राथमिकता, रङरोगन तथा गुरुयोजनासम्बन्धी व्यवस्था मापदण्डमा तोकिएको,
- विद्यालयमा हुने निर्माण कार्यको स्वरूप तोकिएको (क) बोलपत्रका माध्यमबाट निर्माण कार्य (ख) उपभोक्ता समितिबाट निर्माण कार्य (ग) अमानतबाट निर्माण कार्य
- खरिद ईकाइ गठन र मूल्याङ्कनको विधि प्रक्रिया, स्थानीय तहबाट अनुगमन हुने विषय, विद्यालयका पूर्वाधार जलवायु अनुकूलन हुने व्यवस्था समावेश भएको, विद्यालयमा प्रयोग हुने कलर कोड तोकिएको, अनुगमन सूचक , कार्यसम्पन्न प्रतिवेदनलगायत समावेश भएको/वातावरणीय एवम् सामाजिक सुरक्षा रूजुसूची समावेश भएका छन् ।

विद्यालयको भौतिक पूर्वाधार सर्वेक्षण कार्यक्रम

देशभरका विद्यालयमा अध्ययन गर्ने विद्यार्थीका लागि आवश्यक पर्ने भौतिक पूर्वाधारको अवस्था के कस्तो रहेको छ ? कति पूर्वाधार निर्माण सम्पन्न भएका छन् ? कति निर्माणको चरण रहेका छन् ? कति निर्माण भइसकेको र कति निर्माण गर्नुपर्ने हो, सो विषयमा विस्तृत रूपमा विद्यालयगत, स्थानीय तहगत, जिल्लागत, प्रदेशगत एवम् समग्र देशभरकै अवस्था पहिचान गर्ने उद्देश्यले चालु आ.व. २०८०।०८१मा स्थानीय तहबाट विद्यालय भौतिक पूर्वाधार सर्वेक्षण र विद्यालय नक्साङ्कन गर्ने कार्यक्रम रहेको छ । विद्यालयमा रहनुपर्ने पूर्वाधारको मापदण्ड विद्यालय भौतिक पूर्वाधार निर्माणसम्बन्धी मापदण्ड, २०८०ले निर्धारण गरेको अवस्थामा स्थानीय तहबाट गरीने विद्यालय सर्वेक्षण र नक्साङ्कनका लागि केन्द्रबाट सहजीकरण हुदै आएको छ ।

विद्यालय सर्वेक्षणले समेट्ने विषय

सर्वेक्षणले देहायका सूचना सङ्कलन गर्नुपर्ने छ :

- (क) विद्यालयको हातामा रहेको घेराबारको अवस्थासँग सम्बन्धित सूचना सङ्कलन (घेराबार भए/नभएको? भएको भए केले बनेको ? कति लम्बाईमा रहेको ?)
- (ख) विद्यालयको घेराबार रहेको शौचालय खानेपानीको अवस्था (खानेपानी भए नभएको, भए पर्याप्त मात्रामा भए नभएको, भएमा कुन स्रोतबाट पानी आएको हो ? सोको वातावरण, पानीको प्रशोधनको व्यवस्था)
- (ग) हाल सञ्चालनमा रहेका विद्यालयमा भौतिक पूर्वाधारको सूचना सङ्कलन (कतिओटा भवन, कुन भवनमा कतिओटा कोठा, कोठाको प्रयोजन- प्रशासन, शिक्षण सिकाइ, प्रयोगशाला, पुस्तकालय, कर्मचारी कक्ष, आर्थिक प्रशासन कक्ष, स्वास्थ्य कक्ष, भवन भित्रको शौचालय आदि)
- (घ) बनेका पूर्वाधारको अवस्था (धेरै राम्रो र भरपर्दो, सन्तोषजनक, असुरक्षित) , बनेको वर्ष, बनाउन प्रयोग भएको आर्थिक स्रोत एवम् कार्यक्रमलगायतको सूचना सङ्कलन
- (ङ) बनेका पूर्वाधारको प्रत्येक भवनको दुवै सुरु देखिने गरी फोटो खिच्ने र IEMIS मा प्रविष्टि गर्ने
- (च) बनेका पूर्वाधारको मिटरमा नापिएको विवरण (कोठाको लम्बाइ, चौडाइ, घेराबारको लम्बाइ, चौडाइ)
- (छ) विद्यालय भौतिक पूर्वाधार निर्माणसम्बन्धी मापदण्डका आधारमा भौतिक पूर्वाधार मापदण्डबमोजिम भए नभएको सूचना सङ्कलन गर्ने

विद्यालयको भौतिक पूर्वाधार सर्वेक्षण र नक्साङ्कनका लागि गर्नुपर्ने तयारी

नेपाल सरकार, शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय, शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्रबाट स्थानीय तहमा वित्तीय हस्तान्तरण भइसकेको वर्तमान अवस्थामा विद्यालयको भौतिक पूर्वाधार सर्वेक्षण र नक्साङ्कनका लागि देहायबमोजिमको ढाँचामा कार्यसम्पन्न गर्न सकिने छ:

- (१) नेपाल सरकार, शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालयको मिति २०८०।१।२० को माननीय मन्त्रिस्तरीय निर्णयबाट स्वीकृत विद्यालय भौतिक पूर्वाधार निर्माणसम्बन्धी मापदण्ड, २०८० को दफा ६ बमोजिम स्थानीय तहमा पूर्वाधार हेर्ने समिति वा उपसमिति वा कार्यदलको संयोजकको संयोजकत्वमा योजना तथा कार्यक्रम, प्राविधिक (इन्जिनियर), वातावरण क्षेत्र हेर्ने, लैङ्गिक समता एवम् समावेशीकरण हेर्ने अधिकृत, शिक्षा शाखा प्रमुख रहने गरी **स्थानीय तह स्तरीय विद्यालय पूर्वाधार विकास समिति गठन गर्ने,**
- (२) **बुँदा न १ अनुसारको समितिबाट नै विद्यालय सर्वेक्षण र नक्साङ्कनसम्बन्धी कार्यक्रमको नेतृत्व लिने र कार्यक्रम सञ्चालनका लागि बजेट बाँडफाँटसहीतको कार्ययोजना बनाउने**
- (३) स्थानीय तहको प्रमुख, उप प्रमुखलाई यससम्बन्धी विषयको Briefing शिक्षा महाशाखा/ शाखा प्रमुखबाट गर्ने,
- (४) स्थानीय तहका प्रमुख, उपप्रमुख, सबै वडाध्यक्ष, स्थानीय तह स्तरीय विद्यालय पूर्वाधार विकास समितिको बैठक बसी आफ्नो स्थानीय तहभित्र सञ्चालन गर्न लागिएको विद्यालयको भौतिक सर्वेक्षण र नक्साङ्कनसम्बन्धी

- कार्यको साझा बुझाइ तयार गर्ने र उक्त बैठकबाट स्थानीय तहलाई एक युनिट मानेर स्थानीय तहभित्रका सबै बालवालिका नछुट्ने गरी विद्यालय विद्यालयको सेवाक्षेत्र निर्धारण गर्ने,
- (५) विद्यालयको भौतिक सर्वेक्षण एवम् नक्साङ्कन पटक पटक गर्ने नभएर विद्यालय शिक्षाका लागि एक पटक सङ्कलन गरीएको सूचना वर्षौंसम्म उपयोग गरीरहने विषय भएको हुनाले स्थानीय तहभित्रका सबै प्राविधिकहरूलाई परिचालन गर्ने व्यवस्था मिलाउने,
- (६) आफ्नो स्थानीय तहभित्रका विद्यालय शिक्षामा भएको खर्च र अध्ययनरत विद्यार्थी सङ्ख्याका आधारमा स्थानीय तहको औसत लागत निकाल्ने । प्रतिविद्यार्थी लागत = वर्षभरीमा स्थानीय तहबाट (सङ्घीय, प्रदेश र स्थानीय तहको कुलजम्मा) सबै विद्यालयमा निकास भएकै कुल जम्मा बजेटलाई बजेट निकास भएका विद्यालयमा अध्ययन गर्ने विद्यार्थीको कुलसङ्ख्याले भाग गरेर निकाल्ने,
- (७) सबै विद्यालयका प्रधानाध्यापक र IEMISमा सूचना प्रविष्टि गर्ने शिक्षक कर्मचारीका लागि अभिमुखीकरण कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने । अभिमुखीकरण कार्यक्रममा सर्वेक्षण र नक्साङ्कनका लागि विकास भएको सफ्टवेयरको अभिमुखीकरण गर्ने, स्थलगत रूपमा समुदायका व्यक्तिहरूसँग सञ्चार गर्ने सीपको विषयमा जानकारी गराउने, सर्वेक्षण एवम् नक्साङ्कन गर्दा अपनाउनुपर्ने चरणबद्ध विधि जानकारी गराउने, कुन कुन विषयमा प्राविधिकको सहयोग लिने जस्तै कुनै विद्यालय सुरक्षित छ वा छैन भन्ने विषयमा प्राविधिकले नापजाँच गरेर मात्र निष्कर्षमा पुग्ने, नक्साङ्कनका लागि पूर्वपश्चिम उत्तर दक्षिणतर्फको सूचना समावेश गर्दा एक दिशाका सूचना प्रविष्टि गरेर पछि मात्र अर्को दिशा समावेश गर्नेलगायतका विषय समावेश गर्ने,
- (८) विद्यालय नक्साङ्कन गर्ने क्रममा विद्यार्थी सङ्ख्या अति नै न्युन रहेको अवस्था र नजिकै अन्य विद्यालयसमेत रहेको अवस्थामा दुई वा दुईभन्दा बढी विद्यालय मिलाएर विद्यालय समायोजनमा जाने सम्भावना भएका विद्यालयको सूचना सङ्कलन गर्ने । यसरी विद्यालय समायोजन हुने अवस्थामा विद्यालय रहेको संरचनालाई शिक्षाकै विभिन्न कार्यमा उपयोग गर्ने व्यवस्था मिलाउने गरी सकेसम्म समुदाय स्तरको सहमति लिन प्रयास गर्ने । स्थानीय तहभित्रका विद्यालयका सन्दर्भमा अर्को स्थानीय तहभित्रको विषयका आधारमा निर्णय गर्दा शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाईसँग सहयोग लिने । शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाईले दुई वा आवश्यकता अनुसारका स्थानीय तहको संयुक्त बैठक राखी समन्वय गर्ने
- (९) विद्यालय सर्वेक्षण विद्यालय नक्साङ्कन (कहाँ थप विद्यालय वा कार्यक्रम आवश्यक छ र कहाँका विद्यालय एक आपसमा मर्ज एवम् समायोजन हुने छन्) कार्यका लागि सहयोग गर्न एप्लिकेसन विकास भएको छ । सो एप्लिकेसनका विषयमा अभिमुखीकरण गर्ने,
- (१०) स्थानीय तहभित्रका सबै विद्यालयको भौतिक सर्वेक्षण र नक्साङ्कनको कार्य सम्पन्न भएपछि विद्यालय गत र स्थानीय तहगत रूपमा प्रतिवेदन तयार गर्न सकिने छ,
- (११) प्रतिवेदन प्राप्त भइसकेपछि प्रतिवेदनलाई विद्यालयतहमा विद्यालय व्यवस्थापन समितिमा अभिलेख जनाई प्रमाणित गर्ने र स्थानीय तहको समष्टीगत प्रतिवेदन प्रिन्ट गरी स्थानीय तहको शिक्षा समितिमा अभिलेख प्रमाणीकरण गरी राख्नु पर्छ,
- (१२) स्थानीय तह शिक्षा समितिमा छलफल गरी स्थानीय तहभित्रका विद्यालयको हालको भौतिक अवस्थाको लेखाजोखा पश्चात् प्राप्त सूचना, भौगोलिक अवस्थिति, जनघनत्व, विद्यालय जाने उमेर समूहका बालवालिकाको सङ्ख्या एवम् अवस्थाका आधारमा हाल सञ्चालनमा रहेका विद्यालयमध्ये समायोजन एवम् तह घटाउने सम्भावना भएका विद्यालय पहिचानको विषय, र अनिवार्य तथा निःशुल्क शिक्षा सम्बन्धी ऐन,को दफा ७ ले गरेको व्यवस्था तथा यस अघि अभ्यास हुँदै आएको हिँडाइ दुरी समेतलाई विचार गरी कुनै स्थानमा नयाँ विद्यालय स्थापना गर्नुपर्ने वा ऐन,को दफा १४, १५ र १६ बमोजिमको वैकल्पिक ढाँचाको शिक्षा व्यवस्थापन गर्नुपर्ने हो ? सो समेतबाट प्राप्त सूचनासमेतका आधारमा निर्णय गर्ने । समितिको निर्णय आगामी शैक्षिक सत्र २०८१ देखि कार्यान्वयन गर्नेगरी तयारी गर्ने,

- (१३) विद्यालयको भौतिक अवस्था र नक्साङ्कनको प्राप्त प्रतिवेदन छलफल गरी विद्यालयको भौतिक पूर्वाधार निर्माणसम्बन्धी मापदण्डले निर्धारण गरेबमोजिमो प्राथमिकतासहित गुरू योजना तयार गर्नुपर्ने छ ।

खण्ड घ

IEMIS Application र Portal प्रयोग गर्न User Manual

IEMIS मोबाइल एप चलाउने तरिका

IEMIS मोबाइल एपलाई INSTALL गर्ने तरिका:

- (क) Android User ले मोबाइल Play store मा र IOS User ले App Store मा गई IEMIS Type गरी Search गर्दा देहायमा देखिएअनुसार नेपाल सरकारको लोगो सहितको IEMIS Mobile Application Install गर्न सकिन्छ :

नेपाल सरकार
शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय
शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र
सानोढिमी, भक्तपुर

Login

User Name

Password

Login

- (ख) Display मा देखिएको Login मा गई Username मा विद्यालयले आफ्नो IEMIS Code र Password मा IEMIS-Password Type गरी Login गर्नुहोस् ।

Application को इन्टरफेस

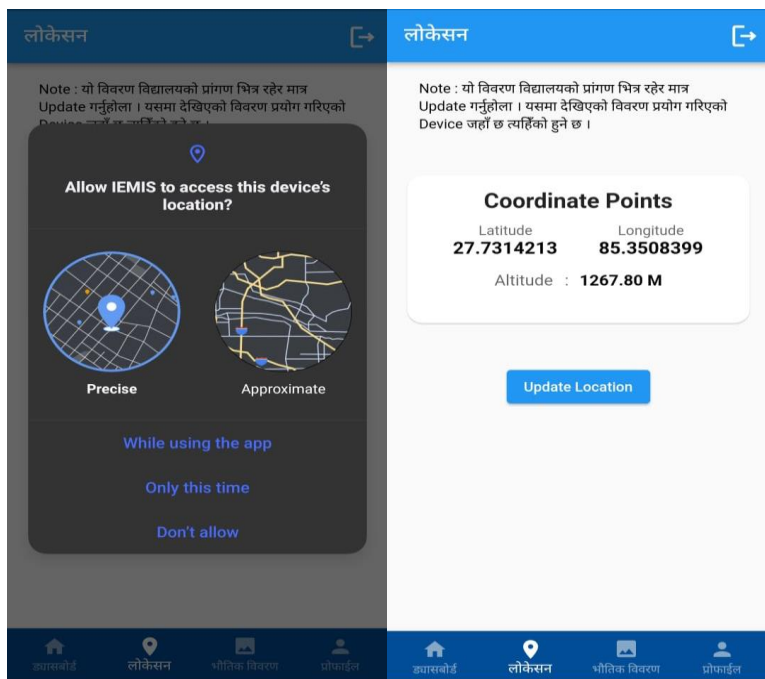
The screenshot shows a mobile application interface for school management. The top navigation bar includes 'ड्यासबोर्ड' (Dashboard), 'भवनहरु' (Buildings), 'Sync', and 'प्रोफाइल' (Profile). The main content area is divided into three sections:

- विद्यार्थी (Students):** Three tables showing student statistics for three classes (कक्षा 1, 2, 3).

कक्षा 1		कक्षा 2		कक्षा 3	
छात्र:	1	छात्र:	2	छात्र:	2
छात्रा:	6	छात्रा:	1	छात्रा:	1
जम्मा:	7	जम्मा:	3	जम्मा:	3
- शिक्षक (Teachers):** A bar chart showing the number of teachers. The x-axis is labeled 'Pri' and the y-axis ranges from 0 to 3. The bar height is 3.
- प्रोफाइल (Profile):** A section for school information, including 'Basic Info' (School Number, Name, Address, Province, District, Local Level, Contact No., Email, Principal Name, Contact Number) and 'Additional Info' (Established Date, Contact No., Pan No., Bank Name, Bank Account No.).

The bottom navigation bar contains icons for 'ड्यासबोर्ड', 'लोकेशन', 'भौतिक विवरण', 'प्रोफाइल', 'ड्यासबोर्ड', 'लोकेशन', 'भौतिक विवरण', 'प्रोफाइल', 'ड्यासबोर्ड', 'लोकेशन', 'भौतिक विवरण', 'प्रोफाइल'.

- (क) Login भइसकेपछि, Display मा लोकेसन, भौतिक विवरण र प्रोफाइल देख्न सकिन्छ ।
- (ख) विद्यालय नक्साङ्कन गर्न: विद्यालयको compound भित्र गएर मात्र लोकेसन लिनुहोस् ।
- (ग) Login भइसकेपछि, Display मा देखिएको लोकेसन मा गई Touch गर्दा यस प्रकारको Display देखिन्छ ।

(घ) While Using the app मा Click गर्नुहोस् ।

(ङ) Update Location मा Click गर्नुहोस् ।

विद्यालयको नक्साङ्कन कार्य सम्पन्न भयो ।

विद्यालय भौतिक सर्वेक्षण: (विद्यालयमा रहेको प्रत्येक भौतिक संरचनाको फोटोसहितको विवरण संरचनागत रूपमा भर्ने रहेको छ)

(क) Display मा देखिएको भौतिक विवरण भन्ने Menu मा Click गर्नुहोस् । Click गरीसकेपछि Sync र Add भन्ने सङ्केत देखिन्छ ।

(नोट: +Add मा Click गर्नुहोस् । Click गरीसकेपछि मागेको विवरण भर्नुहोस् । सम्पूर्ण विवरण भरिसकेपछि अन्तिममा Sync गर्नुहोस् । Sync गरेपछि उक्त संरचनाको विवरण अध्यावधिक भएको बुझिन्छ) ।

(ख) विद्यालयले पहिलो पटक विवरण भर्दा “छैन” मा Click गरी अगाडी बढ्नुहोस् । त्यसभित्र विद्यालयमा रहेको घेराबार, पर्खाल, खानेपानी, पानीको नियमित भण्डारणलागायतका विवरण भर्नुहोस् ।

← विद्यालयको विवरण

निम्नलिखित विवरणहरू अध्यावधिक भईसकेको छ ?/Are the following details up to date?

छ छैन

यस विद्यालयमा घेरावारको अवस्था

पूर्ण छ अपूर्ण छ छैन

पर्खालको अवस्था/Wall Condition

Select

यस भवनमा खानेपानीको व्यवस्था छ ?

छ छैन

खानेपानीको स्रोत/Source of Drinking Water

Select

प्रशोधन गरिएको

छ छैन

पानीको नियमित भण्डारण को अवस्था ?

छ छैन

भण्डारण क्षमता (लिटर मा)

← विद्यालयको विवरण

यस विद्यालयमा घेरावारको अवस्था

पूर्ण छ अपूर्ण छ छैन

पर्खालको अवस्था/Wall Condition

Select

यस भवनमा खानेपानीको व्यवस्था छ ?

छ छैन

खानेपानीको स्रोत/Source of Drinking Water

Select

प्रशोधन गरिएको

छ छैन

पानीको नियमित भण्डारण को अवस्था ?

छ छैन

भण्डारण क्षमता (लिटर मा)

Next

(नोट: उपरोक्त बमोजिमको विवरण विद्यालय भौतिक सर्वेक्षणको सामान्य विवरण हो । उक्त विवरण एक पटक भरिसकेपछि पुनः भरिरहनु पर्दैन)

- (ग) उर्पयुक्त बमोजिमको विवरण भरिसकेपछि Next मा Click गर्नुहोस्। यसअन्तर्गत विद्यालयमा भएका भौतिक संरचनाहरूको विवरण भर्नुहोस्। जस्तै, कुनै “क” भन्ने विद्यालयमा दुई ओटा भवन र एउटा शौचालय छ भने शौचालयलाई पनि भवनकै विवरण भरे जस्तैगरी सम्पूर्ण विवरण भर्नुहोस्। शौचालय भवनको नाम महिला शौचालय, पुरुष शौचालय अथवा अन्य नामकरण गरीएको छ भने त्यही अनुरूपको नाम लेख्नुहोस्। त्यस भवनको फोटो खिची +Add भन्ने Button मा Click गरी Gallery मा भएको भवनको दुई सुर देखिने प्रष्ट फोटो Upload गर्नुहोस्।

← Upload Image
← भवनको विवरण

भवनको नाम/Building Name

फोटोहरू/Photos + Add

Next

Upload Image

(घ) Building को फोटो Upload गरीसके पछि Next मा Click गरी तल चित्रमा देखाए जस्तै उक्त भवनको तला सङ्ख्या, छानाको प्रकार, निर्मित वर्ष, कुन स्रोत वाट बनेको, निर्माण कार्य सम्पन्न भए नभएको, भवनको प्रकार र भवनको अवस्था समेतको विवरण छनोट गर्नुहोस्।

← भवनको विवरण
← भवनको विवरण
← तल्लाहरु

<p>तल्ला संख्या/No. of Floor <input type="text" value="१"/></p> <p>छानाको प्रकार/Type of Roof <input type="text" value="आर.सी.सी./RCC"/></p> <p>निर्मित वर्ष अन्दाजी/Year <input type="text" value="२०७८"/></p> <p>कुन स्रोतबाट बनेको/Source <input type="text" value="दातु निकायको अनुदानबाट"/></p> <p>भवन निर्माण सम्पन्न भएको छ ?/Has the building been completed? ☒ छ ☐ छैन</p> <p>निर्माण सम्पन्न वर्ष/Construction Completed Year <input type="text" value="२०८०"/></p> <p>भवनको प्रकार/Type of Building <input type="text" value="RCC फ्रेम स्ट्रक्चर"/></p>	<p>निर्मित वर्ष अन्दाजी/Year <input type="text" value="२०७८"/></p> <p>कुन स्रोतबाट बनेको/Source <input type="text" value="दातु निकायको अनुदानबाट"/></p> <p>भवन निर्माण सम्पन्न भएको छ ?/Has the building been completed? ☒ छ ☐ छैन</p> <p>निर्माण सम्पन्न वर्ष/Construction Completed Year <input type="text" value="२०८०"/></p> <p>भवनको प्रकार/Type of Building <input type="text" value="RCC फ्रेम स्ट्रक्चर"/></p> <p>भवनको अवस्था/Building Condition <input type="text" value="अति उत्तम"/></p>	<p><input type="text" value="भुईँ तल्ला"/></p>
--	---	--

Next

(ड) भवनको अवस्थापछि तलाका वारेमा विवरण भर्नुपर्छ। माथि भरिएको भवनमा कति तला छ भन्ने Option मा हामीले जति तला Select गरेका हुन्छौं त्यति तला नै देखिने गर्दछ र सम्पूर्ण तलाको विवरण भर्नुपर्छ। भवनको विवरणमा एक तला भयो भने भुईँ तला भनेर देखिन्छ। सुरुमा हामीले भुईँ तलाको विवरण भर्नुपर्छ।

(च) माथि चित्रमा देखाए जस्तै तलाको विवरणमा तलामा जम्मा कोठा सङ्ख्या, शौचालय (महिला/पुरुष) लगायतका विवरण छान्नुहोस्।

(नोट: यदि त्यस तलामा शौचालयको सुविधा नभएमा “छैन” मा Click गरी Next गर्नुहोस्)

कोठा नं 1

हाल कुन प्रयोजनका लागि प्रयोगमा रहेको ?

कक्षा कोठा/Class Room

कक्षा कोठा/Class Room

कक्षा १०/Class 10

लम्बाई (मिटरमा)/ Length (Meter)

8

चौडाई (मिटरमा)/Breath (Meter)

7

हाल कोठा प्रयोगकर्ताको संख्या/Number of recent Users

50

Ok

(छ) माथि चित्रमा देखाए जस्तै भवनको तलामा १ कोठा छ भनि विवरण भरेको हुनाले यहाँ जम्मा १ वटा कोठा देखियो । अब यहाँ कोठा नं.१ मा Click गरी उक्त कोठाको प्रयोजन, कोठाको लम्बाई-चौडाई र उक्त कोठामा हाल प्रयोगकर्ताको सङ्ख्या लगायत सम्पूर्ण विवरण भर्नुहोस् ।

Select	Select	कक्षा ९/Class 9
प्रशासकीय कोठा/Administrative Room	प्रारम्भिक वालविकास कक्षा/ECD	कक्षा १०/Class 10
कक्षा कोठा/Class Room	कक्षा १/Class 1	कक्षा ११/Class 11
पुस्तकालय/Library	कक्षा २/Class 2	कक्षा १२/Class 12
प्रयोगशाला/Lab	कक्षा ३/Class 3	प्राविधिक धार कक्षा ९/Technical Stream Class 9
आवास गृह/Hostel	कक्षा ४/Class 4	प्राविधिक धार कक्षा १०/Technical Stream Class 10
चमेना गृह/Canteen	कक्षा ५/Class 5	प्राविधिक धार कक्षा ११/Technical Stream Class 11
सभा हल/Conference Hall	कक्षा ६/Class 6	प्राविधिक धार कक्षा १२/Technical Stream Class 12
शौचालय/Toilet	कक्षा ७/Class 7	डिप्लोमा प्रथम वर्ष/Diploma 1st Year
व्यापारीक प्रयोजनका लागि सटर भाडामा/Business Purpose	कक्षा ८/Class 8	डिप्लोमा द्वितीय वर्ष/Diploma 2nd Year
पार्किङ्गका लागि टहरा/For Parking	कक्षा ९/Class 9	डिप्लोमा तृतीय वर्ष/Diploma 3rd Year
अन्य/Others	कक्षा १०/Class 10	स्रोत कक्षा/Source Class
	कक्षा ११/Class 11	अन्य/Others
	कक्षा १२/Class 12	

← कोठाहरु	← तल्लाहरु
<div style="border: 1px solid #ccc; border-radius: 5px; padding: 5px; margin-bottom: 10px;">कोठा नं 1 ✓</div>	<div style="border: 1px solid #ccc; border-radius: 5px; padding: 5px; margin-bottom: 10px;">थुई तल्ला ✓</div>

(ज) सम्पूर्ण विवरण भरिसकेपछि हरियो चिन्ह देखिन्छ र त्यसले विवरण पूर्ण भएको जनाउँछ । हरियो चिन्ह नदेखिएमा माथि कुनै विवरण छनोट गर्न बाकी रहेको जनाउँछ ।

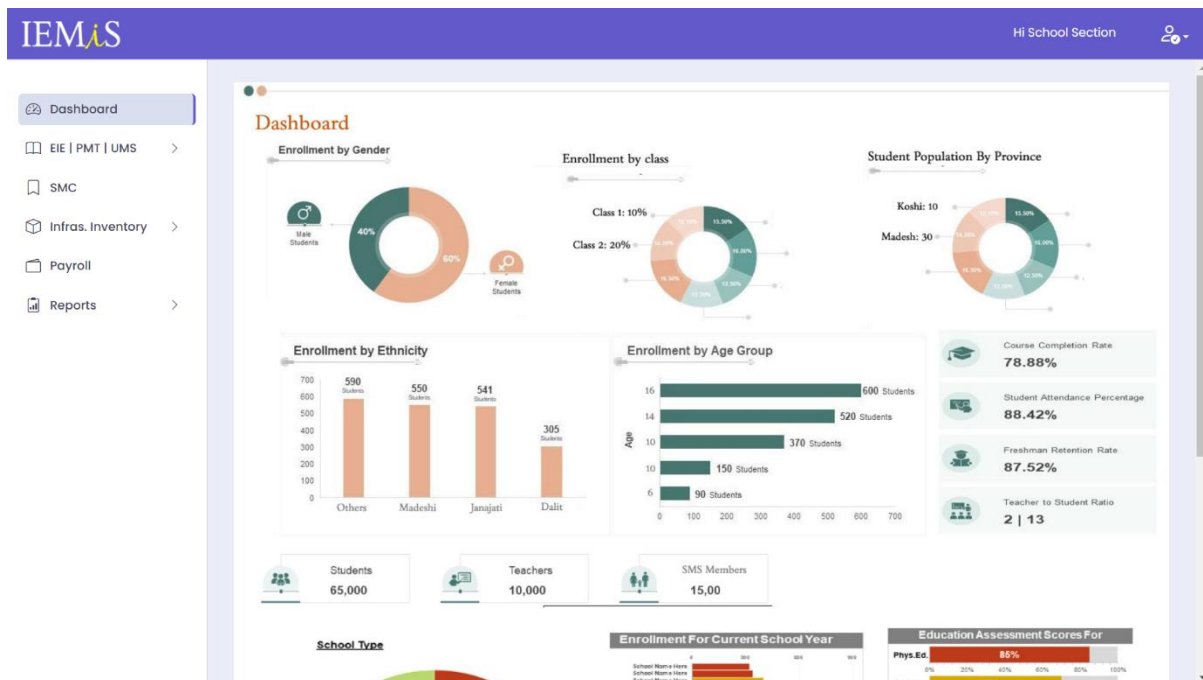
(झ) उपकरण(Mobile/Laptop/Computer) मा Internet Connect गरी विवरण Sync गर्नुहोस् ।

IEMIS Portal अन्तर्गत विद्यालय नक्साङ्कन तथा भौतिक सर्वेक्षण

IEMIS PORTAL बाट विद्यालय नक्साङ्कन तथा भौतिक सर्वेक्षण गर्ने तरिका

(क) Web Browser मा emis.cehrd.gov.np मा गएर आफ्नो विद्यालयको User Name र Password राखी Login गर्नुहोस्।

१. Login गरे पश्चात् तल चित्रमा देखाए जस्तै Dashboard देख्नुहुने छ ।

२. Dashboard को देब्रेपट्टि रहेको Infrastructure Inventory मा Click गरीसकेपछि भित्र रहेको Physical Facilities मा जानुहोस्।

३. सुरुमा रहेको School Mapping मा क्लिक गरेर भित्र मागेका आवश्यक विवरण भर्नुहोस् ।

४. तल चित्रमा देखाएझै प्रत्येक चार दिशामा रहेको विवरण भर्नुहोस् ।

(क) पूर्व, पश्चिम, उत्तर, दक्षिणमध्ये कुनै एक दिशा छनोट गर्नुहोस् र त्यसभित्र रहेका सम्पूर्ण विवरण भरेपछि मात्र क्रमशः अर्को दिशामा विवरण भर्नुहोला।

- छनोट गरेको दिशामा रहेको गाउँ/बस्तीको नाम, अन्दाजी घरधुरी सङ्ख्या र विद्यालयबाट उक्त गाउँ/बस्ती बिचको दुरी भर्नुहोस् ।

नोट : दुरीसम्बन्धी सबै विवरण मिटरमा भर्नुहोस्। घरधुरी सङ्ख्याको विवरण लिन सम्बन्धित वडा कार्यालयमा सम्पर्क गर्न सकिने छ ।

- गाउँमा बसोबास गर्ने जातजाती विकल्पबाट छान्दा उक्त गाउँमा जनसंख्याको आधारमा बढी रहेको मुख्य जातीलाई छान्नुहोस् ।

विद्यालयको उत्तरमा रहेको गाउँ/टोल/बस्तीको नाम*	विद्यालयको उत्तरमा रहेको गाउँ/टोल/बस्तीको घरधुरी संख्या अन्दाजी*
<input type="text"/>	<input type="text"/>
विद्यालय देखि उक्त गाउँको दुरी अन्दाजी (मिटरमा)*	उक्त गाउँमा बसोबास गर्ने मुख्य जाती
<input type="text"/>	Select Caste
उक्त गाउँमा विद्यालय जाने उमेर समूहका बालबालिकाहरूको संख्या अन्दाजी	Select Caste
<input type="text"/>	Dalit
उक्त गाउँमा विद्यालयको पहुँचबाट बाहिर रहेका बालबालिकाको संख्या	Janajati
<input type="text"/>	Brahmin/Chhetri
0	Others
गाउँबाट विद्यालय आउँदा बाटोमा नदी/खोला/खहटे	Select Road Type
☐ Yes ☒ No	विद्यालय देखि उत्तरमा रहेको अर्को विद्यालयको नाम/दुरी
	Select School
	<input type="text"/> 0
	<input type="button" value="⊕"/>
	<input type="button" value="Cancel"/> <input type="button" value="Save"/>

- त्यसै गरी बाटोको अवस्था पनि विकल्पहरूबाट छान्नुहोस् ।

विद्यालयको उत्तरमा रहेको गाउँ/टोल/बस्तीको नाम*	विद्यालयको उत्तरमा रहेको गाउँ/टोल/बस्तीको घरधुरी संख्या अन्दाजी*
<input type="text"/>	<input type="text"/>
विद्यालय देखि उक्त गाउँको दुरी अन्दाजी (मिटरमा)*	उक्त गाउँमा बसोबास गर्ने मुख्य जाती
<input type="text"/>	Select Caste
उक्त गाउँमा विद्यालय जाने उमेर समूहका बालबालिकाहरूको संख्या अन्दाजी	उक्त गाउँबाट विद्यालय आउने विद्यार्थी संख्या
<input type="text"/>	0
उक्त गाउँमा विद्यालयको पहुँचबाट बाहिर रहेका बालबालिकाको संख्या	उक्त गाउँबाट विद्यालय आउने बाटोको अवस्था
<input type="text"/>	Select Road Type
0	Select Road Type
गाउँबाट विद्यालय आउँदा बाटोमा नदी/खोला/खहटे	Metal Road
☐ Yes ☒ No	Gravel Road
	Earthen Road
	Dirt Road
	Footpath Way
	<input type="button" value="Cancel"/> <input type="button" value="Save"/>

७. General information भित्र मागिएका विवरणहरू भर्नुहोस् ।

General Information भित्र रहेको विवरण भर्ने क्रममा GPS Coordinate अनिवार्य रूपमा विद्यालयको परिसर भित्र बसेर भर्नुहोला । यसरी भर्दा विद्यालयको वास्तविक अवस्थिती पता लगाउन सजिलो हुन्छ ।

The screenshot shows the 'EXTENDED GENERAL INFORMATION' form in the IEMIS system. The form is divided into several sections:

- Header:** IEMIS logo and 'Hi School Section'.
- Navigation:** Dashboard, EIE | PMT | UMS, SMC, Infrs. Inventory (selected), School Mapping, General Information (selected), Academic Informati..., Physical Facilities, Facilities Availability, Proposed Site, Environmental Infor..., Other Information, Payroll, Reports.
- Form Fields:**
 - EMIS Code | School* (dropdown), District (text), Municipality (text), Ward (text).
 - Location Details:** Tole (text), Settlement Name (text), Is it located within the main city area or market center? (radio buttons: Yes, No), Distance from the nearest city or market center(KM) (text), Major Landmark(if any) (text), Distance from district headquarter(KM) (text).
 - Local materials, Hardware available nearby the site and their distances from the site:** Material* (dropdown), Distance* (text), Add button (+).
 - GPS coordinate of the site:** Latitude (text), Longitude (text), Elevation(Meters) (text).
 - Utilities and Facilities:** Electricity, Regular water supply, Internet facility, School's Official Telephone.

८. Physical Facilities मा Click गरिसकेपछी भित्र रहेको "Choose File" गई भवनको दुई सुर देखिने प्रष्ट फोटो Upload गर्नुहोस्। फोटो हालीसकेपछी तल मागिएका सम्पूर्ण विवरणहरू क्रमै संग सभर्नुहोस् ।

The screenshot shows the 'INFRASTRUCTURE | PHYSICAL FACILITIES' form in the IEMIS system, specifically the 'Add Building Block Status' section. The form includes a file upload section and various input fields:

- Header:** IEMIS logo and 'Hi School Section'.
- Navigation:** Dashboard, EIE | PMT | UMS, SMC, Infrs. Inventory (selected), School Mapping, General Information, Academic Informati..., Physical Facilities (selected), Facilities Availability, Proposed Site, Environmental Infor..., Other Information, Payroll, Reports.
- Form Fields:**
 - Only image files(not more than 5MB) are allowed. Choose File (button), No file chosen (text).
 - Block No.* (text), No. of Story* (text), Block Name (text), Overall Condition* (dropdown), No. of ClassRooms* (text).
 - No. of OtherRooms* (text), Constructed on(BS)* (text), Structure Type* (dropdown), Structure Type(Others than list) (text).
 - Roof Type* (dropdown), Roof Type(Others than list) (text), Damage Grade* (dropdown), Infrastructure/Resource Type* (dropdown).
 - Funding Source* (dropdown), Intervention Type* (dropdown), Approved/Design* (radio buttons: Yes, No), Completion Certificate* (radio buttons: Yes, No).
 - Completion Status* (dropdown), Remarks (text), Investment Amt./Budget (text), No. of Boys Toilet* (text).
 - No. of Girls Toilet* (text), All toilet functional? (radio buttons: Yes, No).
- Buttons:** Reset, Save.

९. एउटा भवनको सम्पूर्ण विवरण भरिसके पश्चात तल दाहिने कुनामा रहेको "Save" Option मा Click गरेर विवरणहरु लाई सुरक्षित गरेर Update गर्नुहोस् ।

The screenshot shows the 'INFRASTRUCTURE | PHYSICAL FACILITIES' form in the IEMIS system. The form includes fields for 'Roof Type*', 'Funding Source*', 'Completion Status*', 'Remarks', 'Investment Amt./Budget', and 'No. of Boys Toilet*'. Below the form is a table titled 'Physical Facilities' with the following data:

Block No.	No. of Story	Block Name	No. of Rooms	No. of Rooms	Year of Construction	Investment Amt.	Structure Type	Roof Type	Damage Grade	No. Of Boys Toilet	No. Of Girls Toilet	Action
1	1	bg	2	0	2	0	RCC Frame Structure	RCC Slab	No damage	0	0	Actions

१०. तलपट्टी दाहिने कुनामा रहेको Rooms भित्र गई प्रत्येक कोठाहरुको विवरणहरु भर्नुहोस् र सोहीअनुरूप कोठाहरुको विवरण थप्दै जानुहोस्।

The screenshot shows the 'Room Details' form in the IEMIS system. The form includes fields for 'Room Name*', 'Utilization*', 'Sub Utilization', 'Length(M)*', 'Breadth(M)*', 'No. of users*', and 'Remarks'. A dropdown menu for 'Utilization*' is open, showing the following options: Classroom, Administration Room, Account, Heat Teacher Room, Teachers Room, Science Lab, Computer Lab, Library, Canteen, Hall, and Other. The 'Save' button is highlighted in red.

११. त्यसै गरी अरु भवनहरुको विवरण भर्नको लागि Update पश्चात माथी गरेको जस्तै प्रकृया दोहोर्याउनुहोस्।

परिभाषा

विद्यालयको भौतिक सर्वेक्षण सम्बन्धी तयार गरिएको सफ्टवेयरमा प्रयोग भएका शब्दको व्याख्या निम्नानुसार गरीएका छन् :

१. पर्खालको अवस्था

- आर.सी.सी. पर्खाल भन्नाले डन्डी सहित सिमेन्ट-गिट्टी-बालुवाको प्रयोग गरी बनाइएको ।
- ईँटा, ढुङ्गा, तारजाली र काडेतारको घेराबार भन्नाले सामान्य रूपमा निर्माण हुँदै आइरहेको भन्ने बुझनुपर्छ ।

२. पानी प्रशोधन

- कुनै पनि प्राकृतिक स्रोतबाट आएको पानीलाई फोहोर तथा कीटाणुमुक्त बनाउन प्रयोग गरीएको विधि जस्तै ; सूर्यको किरण सँगको सिधा सम्पर्क, थिग्राउने र छान्ने विधि, रासायनिक वस्तु (जस्तै क्लोरिनको प्रयोग) आदिले प्रशोधन गरेको भन्ने बुझनुपर्छ ।

३. भण्डारण

- भण्डारण भन्नाले स्रोतबाट आएको पानीलाई निश्चित मात्रामा संचित गरी राख्न सक्ने क्षमतालाई जनाउँछ ।
जस्तै ; आर.सी.सी. ट्याङ्की, पी.भी.सी. ट्याङ्की आदि

४. भवनको नाम

- भवनको नाम भन्नाले संरचनाअनुरूप त्यसको प्रयोजन जस्तै ; प्रशासनिक भवन, शैक्षिक भवन, पुस्तकालय, प्रयोगशाला भवन, पार्किङ स्थल, शौचालय आदि भन्ने बुझनुपर्छ ।

५. तलाको सङ्ख्या

- तलाको सङ्ख्या भन्नाले भुइँ तला समेत गरी माथि निर्मित तलाको सङ्ख्या भन्ने बुझनुपर्छ ।
नोट : भुइँ तलालाई “तला-१” भन्ने बुझनुपर्छ ।

६. छाना

- **आर.सी.सी.**
आर.सी.सी.भन्नाले डन्डी सहित सिमेन्ट-गिट्टी- बालुवाको प्रयोग गरी निर्मित छाना भन्ने बुझनुपर्छ ।
- **जस्ता:** कर्कट पाताको प्रयोग गरी छाइएको छानालाई जस्ता/CGI Roof भन्ने बुझनुपर्छ ।
- **ढुङ्गाले छापेको:** सिलेटको प्रयोग गरी छाइएको छाना भन्ने बुझनुपर्छ ।
- **यु. पी. भी. सी.** भन्नाले कडा प्लास्टिकबाट निर्मित जस्ता स्वरूपको छाना छाउने वस्तु भन्ने बुझनुपर्छ ।

७. स्रोत

- स्रोत छनोट गर्दा मुख्य दातालाई छनोट गर्नुपर्छ ।

- यदि एकभन्दा बढी स्रोतले निर्माण गरीएको भए सबैभन्दा बढी लगानी रहेको स्रोतलाई छनोट गर्नुपर्छ ।

८. निर्मित वर्ष

- निर्मित वर्ष भन्नाले उक्त संरचना/भवनको जग आरम्भ गरेको वर्ष भन्ने बुझ्नुपर्छ ।

९. सम्पन्न वर्ष

- सम्पन्न वर्ष भन्नाले मापदण्डअनुरूप भवनको माथिको अन्तिम तला निर्माण सम्पन्न गरेको वर्ष भन्ने बुझ्नुपर्छ ।

१०. यदि सम्पन्न “छैन” भने

भौतिक रूपमा कार्य सम्पन्न नभएको

- भौतिक रूपमा भवनको निर्माण सम्पन्न नभएको भन्ने बुझ्नुपर्छ ।

कार्य सम्पन्न प्रमाणीकरण नभएको

- प्राविधिकले निर्माण सम्पन्नपश्चात् निरीक्षण र मुल्याङ्कन गरी सम्पन्न भएको प्रमाणपत्र नलिएको भन्ने बुझ्नुपर्छ ।

११. भवनको प्रकार

➤ आर.सी.सी.फ्रेम स्ट्रक्चर

छड, सिमेन्ट, गिट्टी, बालुवाबाट निर्मित बिम पिलरसहितको भवन भन्ने बुझ्नुपर्छ ।

➤ इँटा-सिमेन्ट र ढुङ्गा-सिमेन्टले जोडेको

सामान्य रूपमा इँटा र सिमेन्ट / ढुङ्गा र सिमेन्टको गारोले निर्माण गरी बनाइएको भन्ने बुझ्नुपर्छ ।

➤ इँटा-माटो र ढुङ्गा-माटोले जोडेको

सामान्य रूपमा इँटा र माटो / ढुङ्गा र माटोको गारोले निर्माण गरी बनाइएको भन्ने बुझ्नुपर्छ ।

➤ ब्लक

सिमेन्ट-बालुवाबाट निर्मित ब्लकको गारो प्रयोग गरी निर्माण गरीएको भन्ने बुझ्नुपर्छ ।

➤ काठवाला

काठबाट निर्मित भवन भन्ने बुझ्नुपर्छ ।

१२. भवनको अवस्था

— भवनको अवस्था यकिन गर्न स्थानिय तहबाट प्राविधिक सहयोग लिनुपर्छ ।

- अति उत्तम

अति उत्तम भन्नाले भवन संहिताको पूर्ण पालना गरी निर्माण गरीएको भूकम्प प्रतिरोधात्मक संरचनालाई जनउँछ । साथै कुनै पनि किसिमले (प्राकृतिक वा मानवीय रूपमा) संरचनालाई हानिनोक्सानी नभएको हुनुपर्छ ।

जस्तै ; आर.सी.सी.संरचना, प्राचीन कला र ज्ञानको अनुभवबाट भूकम्प प्रतिरोधत्मक विधिको प्रयोग गरी निर्मित संरचना आदि

➤ **उत्तम**

उत्तम भन्नाले भूकम्प प्रतिरोधात्मक विधि (जस्तै: आर.सी.सी.अथवा काठको नस (ब्यान्ड)को सही प्रयोग भएको, झ्याल र ढोकाको स्थान र आकार मापदण्डअनुसार भएको आदि) को पालना गरी निर्मित संरचना भन्ने बुझाउँछ । साथै कुनै पनि किसिमले (प्राकृतिक वा मानवीय रूपमा) संरचनालाई हानिनोक्सानी नभएको हुनु पर्छ ।

➤ **सामान्य**

सामान्य भन्नाले भूकम्प प्रतिरोधात्मक विधिको सामान्य रूपमा पालना गरी निर्मित संरचना भन्ने बुझाउँछ ।

साथै कुनै पनि किसिमले (प्राकृतिक वा मानवीय रूपमा) संरचनालाई हानिनोक्सानी नभएको हुनुपर्छ ।

➤ सामान्य, सामान्य चर्केको, चिरा परेको र प्रयोग गर्न नमिल्ने/ एकदमै जीर्ण Option हरू छनोट गर्दा अनिवार्य रूपमा प्राविधिक जाच गराइएको हुनुपर्छ ।

१३. हाल कोठा प्रयोगकर्ताको सङ्ख्या

➤ वर्तमान अवस्थामा उक्त कोठामा पढिरहेका विद्यार्थी सङ्ख्या (कक्षा कोठा) अथवा प्रयोग गरीरहेका विद्यालयका कर्मचारी सङ्ख्या (प्रशासनिक प्रयोजनको कोठा) भन्ने बुझाउँछ ।